

Duo Invest OÜ Duo Sport
info@duosport.ee

Teie 21.08.2025
Meie 21.08.2025 nr 12.2-1/3730-2

Järelevalvemenetluse alustamata jätmine

Austatud härra Jürgenson

Narva Linnavalitsuse Kultuuriosakonna (edaspidi ka: hankija) korraldatud lihthankemenetlusega riigihankes "Liikumisõpetuse vahendite soetamine Narva munitsipaalkoolidele", viitenumber 297336, (edaspidi ka: riigihange) pakkujana osalenud Duo Invest OÜ (edaspidi ka: pakkuja) seadusliku esindajana pöördusite Rahandusministeeriumi poole, avaldades rahulolematust hankija väidetavalt pealiskaudse tegevusega pakkumuste vastavuse kontrollimisel. Leidsite, et hankija tegi otsuse ilma toodete spetsifikatsiooni süvenemata, arvestades ainult lõppsummat.

Rahandusministeerium käsitleb Teie pöördumist järelevalveteatena riigihangete seaduse (edaspidi: RHS) § 207 tähenduses. Rahandusministeerium, olles järelevalvemenetluse alustamise vajaduse üle otsustamiseks tutvunud järelevalveteatega ning riigihangete registris (edaspidi ka: eRHR) avaldatud andmete ja dokumentidega, leiab, et järelevalvemenetluse alustamine ei ole järelevalvemenetlust välistavate asjaolude esinemise tõttu antud juhul põhjendatud ega võimalik.

Avalik võim on õigustatud tegutsema (ja sekkuma õigussuhetesse) üksnes siis, kui seadus annab selleks selge pädevuse ja volituse. Seetõttu võib avaliku võimu poolne sekkumine toimuda ainult ja pelgalt seadusega kindlaks määratud tingimustel, korras ja ulatuses (vt RKHKm 13.04.1998, nr 3-3-1-14-98, p 4; RKHko 31.10.2000, nr 3-3-1-41-00, p 4; 19.11.2012, nr 3-3-1-43-12, p 19). Rahandusministeeriumi pädevus ja volitused riigihangete üle järelevalve tegemisel ning järelevalvemenetluse läbiviimise korraldus, sh järelevalvemenetluse alustamise lubatavuse eeltingimused, on sätestatud RHS-i 9. ptk-s. Rahandusministeeriumi ülesandeks on teha avalikes huvides riiklikku ja haldusjärelevalvet (edaspidi: järelevalvet) RHS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide täitmise üle. Riigihankealase järelevalve kontrollimastaap on piiratud hankija hanketegevuse õiguspärasuse kontrollimisega, mis tähendab, et järelevalvemenetluses saab kontrollida ainult hankija tegevuse õiguspärasust – järelevalvet ei saa teha hankija tegevuse otstarbekuse kontrollimiseks ega tema otsuste ja toimingute tulemuslikkuse hindamiseks (vt RHS § 180 p 6 ja § 203). Tõdemusest, et Rahandusministeerium teeb RHS-i alusel järelevalvet üksnes avalikes huvides, tuleneb, et erinevalt vaidlustus- ja kohtumenetlusest ei ole riigihangete järelevalve ülesandeks erahuvide ja subjektiivse õiguste vahetu kaitse (vt RHS-i eelnõu, 450 SE I. Seletuskiri, lk 141), mistõttu RHS-i 9. ptk-i sätted jätavad Rahandusministeeriumile

ulatusliku otsustusvabaduse küsimuses, kas järelevalvemenetlust konkreetsel üksikjuhtumil üldse alustada või mitte, ja diskretsiooniõiguse igakordselt otsustada, millist järelevalvemeedet rakendada.

Järelevalvemenetluse alustamiseks peavad üheaegselt esinema ajend ja alus ning puuduma seaduses toodud järelevalvemenetlust välistavad asjaolud. Järelevalvemenetluse ajendiks on järelevalveteade või RHS-i rikkumisele viitav muu teave. Järelevalvemenetluse alus on RHS-i rikkumise tunnuste sedastamine järelevalvemenetluse ajendis.

RHS § 205 lg 1 p 1 sätestab, et Rahandusministeerium võib järelevalvemenetluse alustada põhjendatud kahtluse korral RHS §-s 207 sätestatud järelevalveteate põhjal või mõnel muul ajendil, kui on küllaldaselt andmeid, mis viitavad RHS-i rikkumisele, ja puuduvad RHS § 206 lg-s 1 nimetatud asjaolud. Seega on juhtumipõhise järelevalvemenetluse alustamise esmane eeldus alati ajendi ja aluse olemasolu – menetluse läbiviimiseks peab olema küllaldane alus, st ajendis (nt järelevalveteates) toodud väited RHS-i võimaliku rikkumise kohta peavad olema põhjendatud kahtluse tekkimiseks piisavad. Seejuures hindab kahtluse põhjendatust Rahandusministeerium järelevalvemenetluse teostajana. RHS § 206 lg 1 p 3 sätestab, et järelevalvemenetlust ei alustata, kui rikkumisele viitavad andmed ei ole põhjendatud kahtluse tekkimiseks küllaldased või kui rikkumist (ilmselgelt) ei esine.

Ent pelgalt ajendis RHS-i rikkumisele viitavate tunnuste sedastamisest järelevalvemenetluse alustamiseks alati ei piisa, sest RHS § 206 lg-s 1 nimetatud juhtudel Rahandusministeerium ei saa ega tohigi järelevalvemenetlust toimetada ning lisaks võib järelevalvemenetluse jätta alustamata ka RHS § 206 lg-s 2 sätestatud juhtudel. Näiteks RHS § 206 lg 1 p 1 kohaselt ei alustata järelevalvemenetlust, kui järelevalveteate esitajal on (veel) õigus esitada rikkumise peale vaidlustus VAKO-le. RHS § 206 lg 1 p-s 1 on peetud silmas olukorda, kus järelevalveteate esitajaks on riigihankes osalenud ettevõtja, kes leiab, et hankija otsus on vastuolus RHS-iga ja rikub tema õigusi ning VAKO-le vaidlustuse esitamise tähtaeg ei ole veel möödunud. Kui aga sarnases olukorras on hankija otsusele vaidlustuse esitamise tähtaeg juba möödunud (ning vaidlustust hankija otsusele ei ole tähtaegselt esitatud või on vaidlustus jäänud sisuliselt läbi vaatamata, sest vaidlustaja pole kõrvaldanud vaidlustuses esinenud puudusi, vaidlustaja loobus vaidlustusest vms vaidlustajast tuleneval põhjusel), siis jäetakse järelevalvemenetlus reeglina alustamata RHS § 206 lg 2 p-s 1 ette nähtud alusel. Seda eriti siis, kui järelevalvetutes etteheidetav õigusrikkumine ei ole Rahandusministeeriumi jaoks ilmselge.

RHS § 206 lg-s 2 p 1 kohaselt (RHS § 206 lg 1 p 1 eeskujul) võib Rahandusministeerium jätta järelevalvemenetluse alustamata, kui järelevalveteate esitaja ei ole RHS §-s 189 ette nähtud tähtaja jooksul kasutanud õigust esitada väidetava õigusrikkumise peale vaidlustust VAKO-le. RHS § 206 lg 1 p-s 1 ja lg 2 p-s 1 toodud järelevalvemenetluse alustamata jätmise alused on põhjendatavad vaidlustusmenetluse (subjektiivne õiguskaitse) ja järelevalvemenetluse (objektiivse õiguspärasuse kontroll) olemusliku vaheteoga. Vaatamata sellele, et avalikes huvides toimuv järelevalve aitab üldises plaanis paratamatult kaasa ka õiguste ja vabaduste paremale kaitsele, on võimalik subjektiivsete õiguste kaitse Rahandusministeeriumi riigihangetealase järelevalve puhul üksnes n-ö juhuslik kaasnähe (vt N. Parrest. RHS § 203 komm 11 – M. A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019). Riiklik ega haldusjärelevalve ei ole riigihankes osalemisest huvitatud ettevõtja subjektiivsete õiguste kaitseks tõhusaim menetlus. Riigihankest huvitatud ettevõtjate ning taotlejate ja pakkujate õiguste kaitse primaarseks ja efektiivseimaks viisiks on pöördumine vaidlustuskomisjoni (vt RHS-i eelnõu. 450 SE I. Riigikogu XIII. Seletuskiri, lk 141). Kuivõrd järelevalvet RHS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide täitmise üle tehakse kitsalt avalikes huvides (RHS § 203 lg 1), ei ole Rahandusministeeriumi järelevalve erinevalt VAKO

vaidlustusmenetlusest vahetult suunatud riigihankes osalemisest huvitatud või riigihankes juba osalevate ettevõtjate õiguste kaitsmisele. Järelevalve ülesandeks ei ole dubleerida subjektiivset õiguskaitset võimaldavat vaidlustusmenetlust ja halduskohtumenetlust hankeasjades (vt RHS-i eelnõu. 450 SE I. Riigikogu XIII. Seletuskiri, lk 139).

Riigihankega seonduvate vaidlusküsimuste lahendamiseks korrakaitse- või järelevalveorgani kaasamine olukorras, kus huvitatud isikul on või oli tagatud reaalne võimalus kohtulikule või kvaasikohtulikule kaitsele, ei ole kõige paremas kooskõlas seadusest tuleneva riikliku ja haldusjärelevalve eesmärgi ja ulatusega. Jättes riigihanke alusdokumendi või hankija otsuse tähtaegselt VAKO-s vaidlustamata ning initsieerides seeasemel Rahandusministeeriumi järelevalve tulemusel hankijale ettekirjutuse tegemise, saavutaks riigihankes osalev, osalenud või osalemisest huvitatud ettevõtja võimaluse minna mööda RHS-is ettenähtud vaidlustusmenetluse instituudist ja vaidlustuse esitamise tähtajast, mis oleks õiguskindluse ja õigusrahu suhtes lubamatu.

Käesoleval juhul oli järelevalveteate esitaja kui riigihankes pakkujana osalenud ettevõtja eelnevalt kirjeldatud olukorras. Tänapäevaks on järelevalveteate esitaja hankija otsus(t)ele vaidlustuse esitamise õiguse jäädavalt minetanud. Enamgi veel, nähtuvalt eRHR-is avaldatust on lihthankemenetlus kõnealuses riigihankes lõppenud, sest hankija sõlmis lihthankemenetluse tulemusel 04.08.2025 hankelepingu (müügileping nr 9.1-22/8077). Lihthankemenetluse lõppemine, sh hankelepingu sõlmimisega, on absoluutne menetlustakistus, mille korral on juhtumipõhise *ad hoc* järelevalvemenetluse alustamine imperatiivselt välistatud (vt RHS § 205 lg 1 p 1, § 206 lg 1 p 4, § 125 lg 1 ja § 73 lg 3 p 1).

Lähtudes ülalmärgitud asjaoludest ning juhindudes RHS § 205 lg 1 p-st 1, § 206 lg 1 p-st 4, lg 2 p-st 2 ja lg-st 3 teatame, et Rahandusministeerium ei alusta Duo Invest OÜ nimel esitatud järelevalveteate ajendil järelevalvemenetlust Narva Linnavalitsuse Kultuuriosakonna lihthankemenetlusega riigihanke "Liikumisõpetuse vahendite soetamine Narva munitsipaalkoolidele", viitenumber 297336, seaduslikkuse kontrollimiseks.

Vaatamata järelevalvemenetluse alustamata jätmisele, täname Teid esitatud pöördumise eest. Analüüsinime turuosalistelt laekunud teavet ning arvestame sellega riskianalüüside ja plaanilise järelkontrolli tööplaanide koostamisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht

Kertu Kuiv 5885 1394
Kertu.Kuiv@fin.ee